

Józef Aleksander Łepkowski

Reprodukcja fotografii z końca XIX w.,
wykonanej przez J. Kriegera

JANUSZ A. OSTROWSKI

Józef Aleksander Łepkowski (1826–1894)*

W dniu 4 lipca 1826 roku w zubożałej szlacheckiej rodzinie Franciszka i Anieli z Podgórskich, urodził się Józef Aleksander Łepkowski. W 1839 roku rozpoczął on naukę w krakowskim Gimnazjum Świętej Anny, które ukończył w 1843 roku, zdając tam maturę i uzyskując świadectwo dojrzałości. W tym samym roku podjął studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jagiellońskiego. W ich trakcie rozpoczął działalność publicystyczną. W latach 1845–1846 w wielkopolskim „Przyjacielu Ludu” ukazywały się jego artykuły o zabytkach Krakowa, a latach 1847–1849, wspólnie z Ambrożym Grabowskim rozpoczął edycję periodyku „Starożytności i pomniki Krakowa”, którego wydano siedem zeszytów. W pierwszym z nich wydawcy zwracali uwagę na konieczność ochrony zabytków i sporządzania ich dokładnej dokumentacji naukowej. W tym samym czasie, w porozumieniu z Towarzystwem Naukowym Krakowskim, rozpoczął ewidencjonowanie obiektów historycznych w Krakowie i Galicji. Pomimo pomocy Grabowskiego, ze względu na brak funduszy na dokończenie studiów, Łepkowski zmuszony został podjąć pracę zarobkową (przez pewien czas pracował nawet jako weterynarz, publikując przy okazji niewielką rozprawkę z tej dziedziny).

W 1848 roku zaczął wydawać czasopismo „Gazetka”, a wkrótce (wraz z Gustawem Czernickim i Józefem Jerzmanowskim) pismo „Świstak” o zabarwieniu polityczno-satyrycznym. Wkrótce jednak wyjechał na Śląsk i zamieszkał w Bytomiu, gdzie zaczął współpracować przy wydawaniu „Dziennika Górnoszląskiego”. Zetknął się wtedy z działaczami śląskimi

---

* Niniejszy życiorys Józefa Łepkowskiego powstał na podstawie biogramu pióra Celiny Bąk-Koczarskiej, zamieszczonego w PSB, XVIII, 1973, s. 339-343.

(Józef Piotr Lompa, Emanuel Smółka, Karol Kosicki), z którymi wspólnie organizował polski ruch narodowy. Stworzyli oni „Towarzystwo pracujących dla oświaty ludu górnośląskiego”, skupiające chłopów, robotników i rzemieślników polskich zamieszkałych na Górnym Śląsku i wspomagające postów śląskich w parlamencie pruskim, w ich walce o równouprawnienie języka polskiego w szkolnictwie i administracji.

Dzięki tej działalności, zaznajomił się z historią i kulturą Ślązaków, propagując jednocześnie w innych zaborach kwestie śląskie. Publikował na ten temat artykuły w takich czasopismach, jak: „Biblioteka Warszawska”, „Czas”, „Przegląd Poznański” i „Gazeta Polska Poznańska”. Wydał również *Obraz dziejów Śląska dla ludu Śląskiego* (Kraków 1849) i *Wiadomości o Śląsku* (Warszawa 1849, „Biblioteka Warszawska”, t. 3).

W połowie 1849 roku władze pruskie nakazały mu opuścić Śląsk. Łepkowski wrócił wtedy do Krakowa, gdzie powołano go na członka Miejskiej Komisji rewindykującej tytuły własności dla majątku miasta. Powrócił wtedy do swej wcześniejszej działalności na niwie ochrony zabytków. Wraz z Józefem Jerzmanowskim penetrował okolice Jasła i Krosna, a zebrane materiały opublikował w latach następnych. W 1850 roku w Krakowie ukazała się jego rozprawa *Kalwaria Zebrzydowska i jej okolice pod względem dziejowym i archeologicznym*. W tym samym roku, z inicjatywy Karola Kremera Towarzystwo Naukowe Krakowskie wydało pierwszą instrukcję dotyczącą zasad inwentaryzacji zabytków i powołano Komitet Archeologiczny do stworzenia Muzeum Starożytności Krajowych. Łepkowski, z uwagi na swe dotychczasowe zasługi, został powołany na członka tego Komitetu.

W lipcu 1850 roku wielki pożar zniszczył znaczną część Krakowa. Stało się to impulsem do szybszej niż dotychczas i dokładniejszej działalności inwentaryzacyjno-konserwatorskiej, a dla Łepkowskiego wydarzenie to stanowiło dodatkowy bodziec do publikowania nowych rozpraw o zabytkach Krakowa w czasopismach krakowskich, lwowskich, warszawskich i wileńskich.

W 1851 roku Łepkowskiego mianowano przewodniczącym Komisji Restauracji Pomników, a w tym samym roku na posiedzeniu Towarzystwa Naukowego Krakowskiego, zaproponował on wykonanie mapy archeologicznej, która zezwoliłaby na zewidencjonowanie zabytków na terenie kraju, w celu ich inwentaryzacji i opieki. Miał na myśli zarówno zabytki architektury, jak i zabytki ruchome, w tym także archiwalia.

Równocześnie objeżdżał on ziemię sądecką, wadowicką i inne regiony Galicji, a wyniki tych „poszukiwań terenowych” publikował w „Czasie”, „Roczniku Towarzystwa Naukowego Krakowskiego”, a także w innych periodykach lwowskich i warszawskich. W uznaniu tej działalności, w 1852

roku powołano Łepkowskiego na członka Towarzystwa Naukowego Krakowskiego i zlecono mu między innymi zinventaryzowanie zbiorów przy Bibliotece Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W latach 1856–1857 Łepkowski podróżował po Niemczech i Francji, prowadząc studia nad zabytkami zgromadzonymi w tamtych krajach. Rezultatem jego podróży jest między innymi rozprawa *Broń sieczna w ogóle i w Polsce uważana archeologicznie*, wydana w Krakowie w 1857 roku. Wtedy też został przewodniczącym komisji wyłonionej z Oddziału Archeologii do oddzielenia kolekcji własnej Towarzystwa Naukowego od zbiorów Uniwersytetu i osobiście zajął się inwentaryzacją działu starożytności słowiańskich i zabytków domowej i kościelnej twórczości. Wynikiem tej działalności było przeniesienie w 1861 roku zbiorów Towarzystwa do budynku przy ul. Sławkowskiej 17 (jeszcze wtedy nie ukończonego).

W lutym 1858 roku został członkiem komitetu do organizacji Wystawy Starożytności, którą przygotowywało Towarzystwo. Łepkowski wraz z Karolem Rogawskim kierowali pracami organizacyjnymi związanymi z wystawą. W tym też roku (a także w 1861) powołano go na stanowisko sekretarza Oddziału Archeologii i Sztuk Pięknych, natomiast w latach 1862–1870 był wiceprezesem tego Oddziału.

W 1863 roku Józef Łepkowski habilitował się na Uniwersytecie Jagiellońskim w zakresie archeologii średniowiecznej z zastosowaniem do zabytków słowiańskich i polskich. 4 października 1866 roku został mianowany profesorem nadzwyczajnym Uniwersytetu i w tym samym roku zaczął organizować Gabinet Archeologiczny przy Uniwersytecie, wzbogacając go między innymi o zgromadzone przez siebie zbiory. W 1872 r. powołano go na członka Akademii Umiejętności (zatwierdzono w 1873 r.), a równocześnie powierzono mu funkcję przewodniczącego Komisji Archeologicznej Akademii i wybrano członkiem Komisji Antropologicznej i Komisji do Badania Historii Sztuki w Polsce. W 1875 roku został profesorem zwyczajnym archeologii, a Uniwersytet uzyskał w ten sposób nową, pierwszą na ziemiach polskich katedrę tej specjalności. O tej działalności Józefa Łepkowskiego obszernie informuje zamieszczony w niniejszym tomie artykuł Prof. Marka Gedla. W latach 1877–1878 był Dziekanem Wydziału Filozoficznego, a w roku akademickim 1885/1886 Rektorem Uniwersytetu. Równocześnie (dzięki staraniom Jana Matejki) został powołany na stanowisko docenta w Szkole Sztuk Pięknych, w której prowadził w latach 1877–1891 wykłady z historii sztuki.

W roku mianowania go profesorem nadzwyczajnym (1866), rozpoczął stałą współpracę z księciem Władysławem Czartoryskim (z którym kontakty utrzymywał już od 1859 roku, kupując w kraju zabytki do kolekcji

Czartoryskich mieszczących się wówczas w paryskim Hôtel Lambert), obejmując najpierw funkcję kierownika biblioteki w Sienawie, a później Dyrektora Muzeum i Biblioteki XX Czartoryskich w Krakowie. Piastował ten urząd aż do 1884 roku.

Łepkowski kontynuował starania o ocalenie zabytków Krakowa. Między innymi w związku z odnowieniem i konserwacją kościoła Św. Idziego, w listopadzie 1860 r., na posiedzeniu Towarzystwa Naukowego, stwierdził, że ważnym obowiązkiem Oddziału Archeologii jest sprawa restauracji pomników narodowych, a także nadzorowania wszelkich prac konserwatorskich w Krakowie. W listopadzie 1862 r. na posiedzeniu Towarzystwa Naukowego wygłosił referat *O poszanowaniu zabytków ojczyznej przeszłości* (opublikowany w „Bibliotece Warszawskiej”, 1863, t. 1), w którym stwierdził, że nie należy się kierować sentymentami patriotycznymi w ocenie zabytków, lecz należy przede wszystkim stworzyć podstawy naukowej, obiektywnej inwentaryzacji. Z problemem inwentaryzacji wiązał się również artykuł *Inwentarz zabytków sztuki i przeszłości* („Biblioteka Warszawska, 1863, t. 1), jak również rozprawy: *Z przeszłości. Szkice i rozprawy* (Kraków 1862) i *Przegląd zabytków przeszłości z okolic Krakowa* (Kraków 1863).

W 1862 roku Łepkowski wraz z Jerzym Henrykiem Lubomirskim i Karolem Rogawskim, został delegowany do Wielkopolski przez Towarzystwo Naukowe Krakowskie na zaproszenie Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk. Jego działalność w Wielkopolsce została wszechstronnie nakreślona przez Prof. Jerzego Fogla, w artykule zamieszczonym w niniejszym tomie. W tym miejscu warto jedynie nadmienić, że w Wielkopolsce poznał córkę Karola Libelta – Stanisławę (1837–1882), z którą się ożenił. Z małżeństwa tego miał trzech synów: Karola Józefa (ur. 1864), Wincentego (ur. 1866) i Jana (ur. 1873), oraz córkę – Teresę Jadwigę (ur. 1871).

Jednak największe znaczenie miała jego dalsza działalność na terenie Krakowa i Galicji. Dzięki jego staraniom, w 1861 roku zostały podjęte prace konserwatorskie przy odbudowie kościoła Dominikanów, w znacznej mierze zniszczonego w czasie pożaru w 1850 roku. Przyczynił się również do podjęcia prac przy restauracji kopuły i sklepienia Kaplicy Zygmuntońskiej, grobowca Kazimierza Wielkiego w katedrze wawelskiej i płyty nagrobkowej Bolesława Wstydliwego w kościele Franciszkanów. Gdy nieco wcześniej, bo w 1859 roku zaczęto projektować odnowienie ołtarza Wita Stwosza w kościele Najświętszej Marii Panny, Łepkowski wielokrotnie zabierał głos na ten temat, opowiadając się za konserwacją zachowawczą, a nie renowacją, a w późniejszych latach sprzeciwiał się

(początkowo samotnie) projektowi Władysława Łuszczkiewicza, chcącego dorobić szczyt ołtarza.

W związku ze zbliżającym się pięćsetleciem założenia Uniwersytetu, Oddział Archeologii i Sztuk Pięknych Towarzystwa Naukowego Krakowskiego przygotował w 1862 roku plany prac badawczych, między innymi z inicjatywy Łepkowskiego, projekt opracowania monografii wszystkich najcenniejszych miejsc w okolicy Krakowa. Również Łepkowski w 1869 roku proponował opracowanie monografii zamku na Wawelu, opatrzonej dużą liczbą fotografii i rycin. W tym samym roku wysunął projekt dokonania inwentaryzacji kamienic krakowskich. Projekt ten Towarzystwo Naukowe szybko wcieliło w czyn, powołując komisję (między innymi Aleksander Augustyn Kremer, Konstanty Hoszowski, Jan Matejko, Władysław Łuszczkiewicz i projektodawca), mającą opracować instrukcję dla właścicieli kamienic.

Jednocześnie Łepkowski działał dalej na Wawelu, przy konserwacji sarkofagów i grobów królewskich (w latach 1872–1874 pod jego kierunkiem prace te wykonywał Teofil Żebrawski), łącząc krypty pod kaplicą Wazów i kaplicą Zygmuntofską z kryptą św. Leonarda i udostępniając je zwiedzającym. Z jego też inicjatywy odnowiono w 1877 roku kaplicę Batorego na Wawelu.

Zasiadł również w jury konkursu na projekt pomnika Adama Mickiewicza na Rynku krakowskim, a także należał do komitetu odnowy Sukiennic, dopominając się o przywrócenie gotyckiej formy budowli, co stało się powodem licznych dyskusji i polemik.

Olbrzymią zasługą Łepkowskiego było też spowodowanie odnowienia krypty kościoła św. Michała Archaniola i Stanisława na Skałce i przekształcenie jej w Nekropole Zasłużonych, a w 1880 roku w 400 rocznicę, śmierci Jana Długosza, prochy wielkiego historyka spoczęły w nowo odrestaurowanej przez Teofila Żebrakowskiego krypcie.

W kilka lat później, bo w roku 1888, ponownie działał w kościele Najświętszej Marii Panny w Krakowie, tym razem zajmując się sprawą odnowienia prezbiterium, które dzięki niemu doczekało się renowacji. Również jego zasługą stało się odnowienie grobów książąt Ostrogskich w Tarnowie.

W uznaniu zasług wiele zagranicznych towarzystw naukowych (Wilno, Wiedeń, Berlin, Drezno, Praga, Wrocław, Królewiec, Norymberga, Poznań) nadało mu godność ich członka.

W październiku 1893 r., ze względu na stan zdrowia, złożył prośbę o zwolnienie go z obowiązków profesora Uniwersytetu i dyrektora Gabinetu Archeologicznego, a także z obowiązków konserwatora. W kilka miesięcy

później (27 lutego 1894 roku) zmarł i został pochowany na cmentarzu Rakowickim w Krakowie.

Józef Aleksander Łepkowski był ostatnim badaczem, który jako całość pojmował „naukę o starożytnościach”, niezależnie od tego, czy chodziło o zabytki prehistoryczne, średniowieczne, czy renesansowe, a jego prace dotyczyły niemal wszystkich zagadnień związanych z historią i kulturą Polski. W ten sposób położył podwaliny pod, tak bujnie rozwijającą się w środowisku krakowskim końca XIX i początku XX w. archeologię i historię sztuki.

JANUSZ A. OSTROWSKI

Józef Aleksander Łepkowski (1826-1894)

Józef Aleksander Łepkowski was born in the impoverished nobiliary family of Franciszek and Aniela née Podgórski on the 4th of July 1826. By 1839 he started attending St. Anna's academic secondary school in Cracow. He completed this school and was given his matura certificate in 1843. Also in 1843 he began his studies at the Department of Philosophy of Jagellonian University. While in the University he became active as a publicist. In 1845–1846 his articles on the historical monuments of Cracow were published in the Wielkopolski Region Periodical „Przyjaciel Ludu” (A Friend of the People). In 1847–1849 he cooperated with Ambroży Grabowski in editing the periodical „Starożytności i pomniki Krakowa” (The Antiquities and Monuments of Cracow). Altogether seven fascicles of the periodical appeared. In the first fascicle the editors emphasized the need to protect the relicts of the past and collect full research details relating to them. Also at that time, in cooperation with the Cracow Learned Society, Łepkowski started filing records on historical monuments in Cracow and Galicia. Despite help rendered to him by Grabowski, Łepkowski ran short of funds needed to complete his studies and had to take on a regular job. For some time he even worked as a veterinary and published a short monograph relating to this niveau of his activity.

In 1848 he began to issue a periodical „Gazetka” (News Sheet) and a little later – in cooperation with Gustaw Czernicki and Józef Jerzmanowski – he edited „Świstak” (Whistler) which was of political and satirical tint. Soon however Łepkowski moved to Silesia and established his residence in Bytom where he had his share in publishing „Dziennik Górnośląski” (Upper Silesian Daily). It was at that time that he got in touch with the Silesian activists (Józef Piotr Lompa, Emanuel Smółka, Karol Kosicki) whom he

joined in organizing Poles in their national movement. The groups were responsible for forming the „Society of Supporters of Education among the Silesian People”. Among the ranks of the society there were Polish peasants, workers and craftsmen who lived in Upper Silesia and supported Silesian deputies in the Prussian parliament at the time when postulates of equalizing Polish with German in schools and State administration were put forth.

This activity facilitated Łepkowski's engagement in the history and culture of the Silesians and his promotion of Silesian questions in other Polish territories annexed by foreign powers. Silesian problems became topics of a series of articles that he published in such periodicals as „Biblioteka Warszawska” (Warsaw Library), „Czas” (Time), „Przegląd Poznański” (Poznań Review), „Gazeta Polska Poznańska” (Polish Poznań Gazette) as well as *Obraz dziejów Szląska dla ludu szląskiego* (*An image of Silesian history depicted for the Silesian people*, Kraków 1849), and *Wiadomości o Szląsku* (*News on Silesia*, Warsaw 1849, Biblioteka Warszawska, vol. 3).

In the middle of 1849 Prussian authorities ordered him to leave Silesia. Łepkowski returned to Cracow where he was appointed a member of Municipal Commission whose business was to revindicate the legal titles of the town property. On that occasion Łepkowski returned to his earlier activities of the conservator of the relicts of the past. Accompanied by Józef Jerzmanowski, Łepkowski penetrated the environment of the cities Jasło and Krosno in search of materials relating to them. He published these materials in the following years. In 1850 his monograph *Kalwaria Zebrzydowska i jej okolice pod względem dziejowym i archeologicznym* (*Kalwaria Zebrzydowska and its environment as seen from historical and archaeological perspective*) was published. The same year Cracow Learned Society, inspired by Karol Kremer, published the first instruction relating to the inventory principles along which the inventory of historical monuments should be carried out. Likewise, the Society appointed Archaeological Committee with the task of forming the Museum of Domestic Antiquities. In consideration of his previous merits Łepkowski was appointed to the membership of the Committee.

In July 1850 there broke out a great fire which consumed a large segment of Cracow. This event was stimulative of speeding up the already undertaken activities of conservatory and inventory type. The activities became more precise as well. The fire was also formative of a series of papers that Łepkowski published in Cracow, Lvov, Warsaw and Vilna periodicals. They were concerned with the Cracow relicts of the past.

In 1851 Łepkowski was appointed the President of the Commission of Restoration of Relicts. The same year at the session of Cracow Learned

Society he suggested that a country-wide archaeological map be drafted. It would be – said he – a map illustrative of historical relicts as found throughout the country for the purposes of inventary and protection. By the relicts he understood both the relicts of architecture as well as movables including also archival materials.

At that time Łepkowski travelled also round Sądecki and Wadowicki and other regions of Galicia. The results of his regional search were published in „Czas”, „Rocznik Towarzystwa Naukowego Krakowskiego” and other Lvov and Warsaw periodicals.

In 1852, out of regard to his meritorious activities, Łepkowski was appointed to a membership of Cracow Learned Society and assigned a task of, *inter alia*, making an inventory of collection at the Library of Jagellonian University.

In 1856–1857 Łepkowski travelled through Germany and France and made studies of the relicts that had been collected in these countries. The trip resulted in his monograph: *Broń sieczna w ogóle i w Polsce uważana archeologicznie* (*Side Arms in Poland and Abroad Archaeological Study*) that was published in Cracow in 1857. It was at that time that he also became the chairman of the Commission elected from amongst the members of the Archaeology Section and charged with the task to separate the Learned Society's own collection from that belonging to the University. He in person made an inventory of that part of the collection that contained slavic antiquities as well as the relicts of domestic and Church creativity. In 1861 these activities resulted in the removal of the Society's collection to the building that was located at the street Sławkowska 17, its construction being not yet completed by that time.

In February 1858 Łepkowski became a member of the Committee formed to organize the Exhibition of Antiquities that was being prepared by the Society. Together with Karol Rogawski, Łepkowski administered the exhibition-related organizational work. Also in 1858, as well as later in 1861, he was appointed to the position of the Secretary of the Archaeology and Fine Art Section, while in 1862–1870 he acted in the capacity of the Vice-President of this section.

In 1863 Józef Łepkowski passed his habilitation exam at the Jagellonian University in medieval archaeology as applied to Slavic and Polish relicts of the past. On the 4th of October 1866 he was awarded a title of extraordinary University professor and in the same year he began to organize the Archaeological Study at the University. On that occasion he enriched the Study with the objects that he collected himself. In 1872 Łepkowski was appointed to the membership of the Academy of Sciences and Letters. His

position was confirmed in 1873. At the same time he was assigned a function of the Chairman of Archaeological Commission of the Academy and elected a member of two Commissions: Anthropological Commission and that for the Research of Polish History of Art. In 1875 he was awarded a title of ordinary professor of archaeology thanks to which the University was extended by the new Chair dealing with that special field, it being the first Chair of that branch in Poland. The article by Professor Marek Gedl contained in the present volume is highly informative of Józef Łepkowski's activities at that period. In 1877–1878 Łepkowski was a Dean of Philosophical Department whereas in the academic year 1885–1886 he was a Rector of the University. Simultaneously, thanks to Jan Matejko's efforts he was appointed to the position of a Dozent in the School of Fine Arts in which in 1877–1891, he delivered lectures on history of art.

In 1866 he was nominated ordinary professor and from that time on he established his solid cooperation with Prince Władysław Czartoryski with whom he was in touch from 1859 when he was busy buying on the Polish territories the relicts of the Czartoryski collection which by that time was housed in the Hotel Lambert in Paris. During that period of cooperation with Czartoryski he first performed a function of the Head of Library in Sieniawa, and later that of the Director of the Czartoryski Princes' Museum and Library in Cracow. He continued at that position until 1884.

Łepkowski incessantly tried to care about the rescue of the Cracow relicts of the past. The business about renovation and maintenance works in St. Giles' Church provided him with an opportunity to argue at the session of the Learned Society in Nov. 1860 that the Archaeological Section's urgent duty was both to promote as well as supervise all maintenance works in Cracow. In Nov. 1862, while delivering a report on *O poszukiwaniu zabytków ojczystej przeszłości* (*The respect to the Fatherland's historical monuments*) (published in Biblioteka Warszawska 1863, vol. 1), Łepkowski emphasized that the evaluation of the relicts of the past should not be performed through prism of sentimental patriotic emotions but objective inventory making for which scholarly foundations should be laid. Also his article on *Inwentarz zabytków sztuki i przeszłości* (*Inventory of the relicts of art and historical monuments*) as well as two monographs: *Z przeszłości. Szkice i rozprawy* (*The sketches and contributions on the past*) (Cracow 1862) and *Przegląd zabytków przeszłości z okolic Krakowa* (*The review of the relicts of the past as found in the environment of Cracow*) (Cracow 1863), all were concerned with the inventory questions.

In 1862, upon the invitation of the Poznań Friends of Studies, Łepkowski as well as Jerzy Henryk Lubomirski and Karol Rogawski, were

delegated to the Great Poland region by the Cracow Learned Society. Łepkowski's activities in Great Poland were discussed in all their aspects by Professor Jerzy Fogel in the article contained in the present volume. In the present context it is only worthwhile to mention that in Great Poland Łepkowski got acquainted with Stanisława (1837–1882), who was a daughter of Karol Libelt. He married her and she gave birth to three of his sons: Karol Józef (born 1873), Wincenty (born 1866), and Jan (born 1873), and one daughter: Teresa Jadwiga (born 1871).

Of utmost significance was however Łepkowski's further activities in Cracow and Galicia. It was thanks to his efforts that by 1861 maintenance works were undertaken at the rebuilding of Dominican Church that was seriously damaged as a result of fire in 1850. He had also a considerable share in providing an impulse for starting the maintenance works at the restoration of the dome and vault of the Sigismund Chapel and the Casimir the Great's tomb, which were both in the Wawel Cathedral, and the tomb plate of Bolesław the Shy in the Franciscan Church. When, a little earlier, in 1859, the projects of the renovation of Vite Stoss' altar in St. Mary's Church came under consideration, Łepkowski repeatedly emphasized that the works should be limited to preservation business as opposed to renovation. A few years later he, supported at first by no one, opposed the project of Władysław Łuszczkiewicz who was willing to extend the Vite Stoss' altar by adding an extra top structure to it.

As the five hundred years' anniversary of founding the University approached, the Archaeology and Fine Art Section of the Cracow Learned Society was busy preparing, by 1862, various research plans. Upon the initiative of Łepkowski there came to being the project of monographic study of all the most precious places in the environment of Cracow. Also Łepkowski in 1869 suggested that a monographic study of the Wawel castle, provided with numerous photographs and pictures, be made. In the same year Łepkowski also submitted a project of making an inventory of Cracow tenement houses. The Learned Society soon materialized the project. Namely, the Society established a Commission that included *inter alia* Aleksander Augustyn Kremer, Konstanty Hoszowski, Jan Matejko, Władysław Łuszczkiewicz and Łepkowski himself, and charged its members with the duty to elaborate the instruction for the tenement house owners.

Łepkowski was simultaneously active on the Wawel Hill. He was engaged in the maintenance works at the royal sarcophagi and tombs. In 1872–1874 he directed Teofil Żebrawski's works to this effect. Thanks to Łepkowski the crypts under the Vasa and Sigismund Chapel were combined with the crypt of St. Leonard and were made available to the visitors. Also

on Łepkowski's initiative the Bathory's Chapel of the Wawel Cathedral was restored in 1877.

Łepkowski performed also a function of the member of jury that was assigned, a task to decide on the selection of the right project of Adam Mickiewicz statute in the Cracow central market square. He also was a member of the Committee that worked on the restoring of the Cracow Cloth Halls. Acting in this capacity he demanded that the Halls be restored to their Gothic shape which caused large discussion and numerous polemics.

It was also due to Łepkowski's energetic effort that the crypts of the Churches of St. Michael Archangel and those of St. Stanislaus „Na Skałce” (On the Rock) were restored and turned into the Necropolis of „the Men of Merit. In the same way he contributed to the placing of the remains of Jan Długosz, great historian of the past, in the crypt that was freshly restored by Teofil Zebrawski. This happened in 1880, on the 400 years anniversary of Długosz's death.

A few years later, in 1888, we find Łepkowski active anew at St. Mary's Church in Cracow. This time he was busy soliciting the restoration of the presbytery. His endeavours ended with success. Likewise, it was due to him that the tombs of Dukes of Ostrogi Family were restored in Tarnów.

While recognizing his merits many foreign Learned Societies (those of Vilna, Vienna, Berlin, Dresden, Prague, Wrocław, Königsberg, Nuremberg, Poznań) awarded him the position of their member.

In October 1893, on account of his bad health, Łepkowski applied for the dispensation from the duties of the University professor, those of the Director of Archaeological Study as well as those of the Restoration Curator. A few month later, on the 27th of February 1894, he died and was buried in the Rakowice cemetery in Cracow.

He was the last researcher who conceived „the study of the antiquities” to be an integral discipline irrespective of whether it dealt with the prehistoric, Medieval or Renaissance relicts of the past. His research works were concerned with almost all questions relating to the Polish history and culture. As a result he laid foundations for the archaeology and history of art that was so successfully developing in the Cracow environment of the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries.